

«ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА СТАНУ ФІТОЦЕНОЗУ В КВАДРАТІ № 123 УРОЧИЩА «ГАЙДАМАЦЬКЕ» В УМАНСЬКОМУ РАЙОНІ»

НЕЧЕПОРЕНКО О. В. – студ. 4 курсу 41 – ек групи факультету
плодоовочівництва, екології та захисту рослин
Науковий керівник – Суханова І. П., доцент, канд. біол. наук.
Уманський національний університет садівництва

Одне із провідних завдань сучасного людства з фундаментальним загально екологічним значенням – збереження біорізноманіття. Необхідність дослідження екології видів флори тісно пов'язана з проблемою збереження біорізноманітності, яку у III тисячолітті усвідомило людство. Збереження біорізноманітності вимагає ширшого погляду на оцінку видів як таксонів.

На основі результатів екологічної оцінки стану фітоценозу та комплексної характеристики факторів, які на нього впливають, можна розробити методологічні підходи до процесу модельного вивчення біоценозів, зокрема фітоценозів.

Отже, для комплексної оцінки стану тієї чи іншої екологічної системи з метою збереження чи відновлення її функціональності і вичленення основних факторів, які на неї впливають в сучасних умовах, доцільною є оцінка видової належності, видової вирівняності, видового багатства флори фітоценозу та життєвий стани окремих його компонентів.

Мета дослідження – оцінити екологічний стан фітоценозу в природній екосистемі–квадраті № 123 урочища «Гайдамацьке» лісогосподарського району Дністровсько-Дніпровського лісостепового округу області лісостепу.

Предмет дослідження – природний фітоценоз.

Об'єкт дослідження – видовий склад лісового фітоценозу та його життєвий стан.

Згідно Лісового кодексу України Ліс - тип природних комплексів, у якому поєднуються переважно деревна та чагарникова рослинність з відповідними ґрунтами, трав'яною рослинністю, тваринним світом, мікроорганізмами та іншими природними компонентами, що взаємопов'язані у своєму розвитку, впливають один на одного і на навколишнє природне середовище. Ліси України є її національним багатством і за своїм призначенням та місцем розташування виконують переважно екологічні (водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, рекреаційні), естетичні, виховні та інші функції, мають обмежене експлуатаційне значення і підлягають державному обліку та охороні [3].

На формування, морфологію, динаміку розвитку, географію і топографію фітоценозів впливають такі елементи зовнішнього середовища, як клімат, рельєф, ґрунт і тваринний світ.

Дослідний квадрат №123 займає площу 42 га.

Клімат в районі розташування лісництва помірно-континентальний. Тривалість вегетаційного періоду 184 дні. Середньорічна температура повітря +7,7 °С. Пізні весняні заморозки можливі до 2 травня, а ранні осінні – з 31

серпня. Максимальна температура повітря +36,8 °С, а мінімальна -32,9 °С. Середньорічна кількість опадів 508 мм.

Середня глибина промерзання ґрунту 40 см. Постійний сніжний покрив утворюється з 24 грудня. Танення сніжного покриву відбувається з 22 березня. Переважають вітри північно-західного напрямлення.

Кліматичні фактори, негативно впливають на ріст і розвиток дерев і кущів.

- ранні осінні і пізні весняні заморозки;
- високі річні амплітуди температури;
- малосніжна зима і рівномірно розподілений снігового покриву;
- сильні поривчасті вітри, викликають буревії.

В цілому клімат району розміщення лісництва сприятливий для успішного виробництва слідуєчих деревних і кущових порід: сосни звичайної, дуба черешчатого (звичайного), ясена, граба, липи, клена, тополі.

Переважають такі типи ґрунтів: опідзолені лісові суглинки на лессі – сірі лісові ґрунти [4].

Видова різноманітність першого ярусу представлена такими видами головних та супутніх лісоутворюючих порід, серед яких домінують основні твердолисті (дуб звичайний (*Quercus robur* L.), граб звичайний (*Carpinus betulus* L.), клен гостролистий (*Acer platanoides* L.)), основні м'яколисті (липи дрібнолиста (*Lilicordata* Mill.), береза повисла (*Betula pendula* Roth.)), інші листяні породи (черешня (*Prunus avium*)), підлісок представлений бузиною чорною (*Sambucus nigra* L.) [4].

У популяціях багаторічних рослин всі особини характеризуються набором біоморфних ознак, які визначають їх вікову диференціацію. Для популяційних досліджень набагато більше значення має визначення вікових станів (біологічний вік), ніж абсолютного віку (календарний вік). Тому вікова структура фітоценозу квадрату №123 характерні такі вікові групи [2]:

III генеративна (молоді, середні, старі) – утворення генеративних пагонів;

IV сенільна (субсенільні, сенільні, відмираючі) – спрощення життєвих форм і відмирання.

Вікова структура є однією з найважливіших ознак популяції. Віковий спектр відображає життєвий стан виду в ценозі, а також такі важливі процеси, як інтенсивність відтворення, рівень смертності, швидкість зміни поколінь. Від цієї сторони структурної організації залежить здатність популяційної системи до самопідтримання (гомеостазу) та ступінь її стійкості до впливу негативних факторів середовища в тому числі й антропогенного впливу. Також він характеризує етап розвитку популяції (віковість), а отже, й перспективи розвитку в майбутньому [2].

Повнота деревостану— це показник щільності стояння стовбурів на одиниці площі, який є однією з таксаційних характеристик деревостану. Відносна повнота деревостану виражається в одиниці і її долях, це відношення суми площ поперечних перетинів стовбурів даного насадження до суми площ поперечних перетинів нормального насадження [1].

Відносна повнота деревостану в квадраті №123 урочища «Гайдамацьке» являється середньо-повотною з показником 0.6.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Атрохин В.Г., Кузнецов Г.В. Лесоводство. М., 1989.
2. Крічфалушій В.В., Мезев-Крічфалушій Г. М. Популяційна біологія рослин. – Ужгород., 1994.
3. Лісовий кодекс України.: чинне законодавство зі змін. та допов. станом на 02.07.2013.: (відповідає офіц. текстові). — Кодекс від 21.01.1994 № 3852-ХІІ
4. Організації і розвитку лісового господарства. : **проект (книга 1)** Уманського держлісгосп.-Черкаської Державного лісогосподарського об'єднання -«ЧЕРКАСИЛІС» 2012 –том 1.